

VERVAARDIGER: ONBEKEND. UITGEVER: G. KAAS, BAARN.
BRON: ARCHIEF EEMLAND.

VERVAARDIGER: ONBEKEND. BRON: HISTORISCHE KRING BAERNE.

Een gravure van de in 1791 gebouwde houten villa Oud-Peking (links) aan Javalaan 3. De houten villa is in 1890 gesloopt en vervangen door Huize Peking, hier in de jaren zeventig.

de achttiende eeuw en zijn handelsbetrekkingen met het Verre Oosten deden Reinhard Scherenberg besluiten drie landhuizen te bouwen in Chinese stijl. Peking (1791) en Canton (1793) werden opgetrokken aan de laan die vanaf de Torenlaan naar het oosten loopt. Het derde huis, Nanking, werd door de slechte economische situatie niet gerealiseerd.⁵

Na zijn huwelijk in 1799 met de zestienjarige Elisabeth 'Helena' Sara van Polanen, nam zijn schoonmoeder het roer in handen, maar zij maakte grote schulden. Scherenberg kwam in geldnood en moest de panden in 1808 verkopen aan koning Lodewijk Napoleon. Via de latere koning Willem II kwamen de villa's aan het eind van de negentiende eeuw in het bezit van Binnert Philip de Beaufort (Peking, 1885) en de Baarnsche Bouwterrein Maatschappij (Canton, 1882). De Beaufort (1852-1898) liet Peking in 1890 vernieuwen tot een

moderne Hollandse villa. Canton werd in 1890 verkocht aan de heer Peter Wilhelm Janssen (1821-1903), directeur van de Deli Maatschappij te Amsterdam. In 1904 werd de heer August Janssen (1864-1918), directeur van Indische Cultuurondernemingen, als erfgenaam van zijn vader, eigenaar van het huis en liet het bouwvallige Canton in 1910 vervangen door een nieuw herenhuis.⁶

Ruim veertig jaar later, in mei 1839, liet de adellijke familie Rutgers van Rozenburg een villa aan dezelfde laan bouwen op nummer twintig. Dit herenhuis kreeg van zijn latere bewoner Charles William Paine Stricker (1833-1876), een heer die op Java vele plantages bezat, de naam Java.⁷ De naam van deze villa deed de gemeenteraad van Baarn op 7 januari 1876 besluiten deze laan, die de zuidzijde van het oude centrum van Baarn begrensd, de naam Javalaan te geven.⁸ Aan de Javalaan

VERVAARDIGER: ADRIAAN BOER. BRON: ARCHIEF EEMLAND.

VERVAARDIGER: ONBEKEND. BRON: HISTORISCHE KRING BAERNE.

Een prentbriefkaart van de in 1793 in Chinese stijl gebouwde Villa Canton (links), vlak voor de sloop. De houten villa maakte in 1910 plaats voor de nog altijd bestaande Villa Canton aan de Javalaan 7 (rechts).

werden in latere jaren steeds meer villa's gebouwd. Het merendeel van deze villa's is in de tweede helft van de twintigste eeuw verbouwd tot kantoor. In 1883 werd door de Baarnsche Bouwterrein Maatschappij de Javastraat aangelegd. Aan deze straat, die langs de tuin van het huis Canton loopt, werden kleinere villa's en dienstwoningen voor het personeel van de herenhuizen gebouwd.⁹ De naam Javastraat is officieel vastgesteld bij raadsbesluit van 29 november 1912.

Op het perceel aan de Javalaan 20, waar eerst de villa Java stond, is in 1996 nieuwbouw verzezen. Het pand aan de Javalaan 24, voorheen van het Centraalbureau voor Schimmelcultures, had de naam Madoera. Het was voor de raad eenvoudig de nieuwe toegangsweg tussen de genoemde gebouwen te vernoemen naar dit eiland. Deze toegangsweg werd daarom tot Madoerahof gedoopt.¹⁰

Uitbreiding na spoorlijn: Oosterhei

De groei van Baarn was tot en met de achttiende eeuw uiterst beperkt. In 1870 had Baarn 2.540 inwoners. In 1874 werd de spoorlijn Amsterdam-Amersfoort aangelegd. Dit betekende voor Baarn een sterk verbeterde ontsluiting en het leidde tot een stroomversnelling in de ruimtelijke ontwikkeling. De aansluiting op het spoor-netwerk maakte het dorp namelijk tot een aantrekkelijk-

ke vestigingsplaats. Tal van stedelingen, wederom vooral uit Amsterdam, lieten in Baarn een villa bouwen om hier in de zomer te verblijven. In de laatste decennia van de negentiende eeuw ontstonden zo aan de westkant van de oude dorpskern, op de hogere stuwwalgronden die behoorden bij het Baarnse Bos, vier nieuwe villaparken: het Amaliapark, Emmapark, Prins Hendrikpark en Wilhelminapark. Aan het begin van de twintigste eeuw was de oude dorpskern vrijwel volledig omringd met nieuwe stadsuitbreidingen en was de bevolking bijna verdrievoudigd tot 7.140 inwoners.¹¹

Rond 1850 werden aan de Torenlaan, de westelijke begrenzing van de Oude Oosterhei, enkele villa's gebouwd. Tussen 1890 en 1910 vonden tussen de Torenlaan en de Sparrenlaan verdere uitbreidingen plaats, waarbij de straten naar Oost-Indië vernoemd werden. De oudste vermelding van de Sumatrastraat dateert van 14 september 1893 als in het *Algemeen Handelsblad* in de rubriek 'Verkoopingen van Huizen' onder No.25: 'Terrein met Villa' ter veiling wordt aangeboden. Een week later vermeldt dezelfde krant de opbrengst: f 4.000,-.¹² De oudste vermeldingen van de Balistraat, Balidwarsstraat en Madoerastraat (al vanaf begin jaren dertig Madurastraat) dateren van respectievelijk 17 maart 1900, 1906 en 1910.¹³ Rondom de Sumatrastraat verzezen in de jaren tien van de twintig-

FOTO: DICK ROZING.

De Sumatrastraat vanaf de hoek met de Balistraat (links) in juni 2015.